

Вештачка интелигенција: Десет корака за заштиту људских права

Препоруке

COMMISSIONER
FOR HUMAN RIGHTS

COMMISSAIRE AUX
DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Вештачка интелигенција: Десет корака за заштиту људских права

Савет Европе
Комесар за људска права

Насловна страница:
© Shutterstock.com
© Council of Europe, мај 2019.

Штампано у Савету Европе

Захвалност:

Комесар жели да захвали Нани Јансен Ревентлоу, адвокату за људска права и директорки Фонда за дигиталне слободе, и Џонатану МекКалију, независном консултанту и саветнику Фонда за дигиталне слободе, на њиховој великодушној помоћи и стручности при изради ових Препорука.

Садржај

УВОД	5
ПРЕПОРУКЕ	7
1 - Процена ефекта на људска права	7
2 - Јавне консултације	8
3 - Обавеза држава чланица да омогуће примену стандарда људских права у приватном сектору	9
4 - Информације и транспарентност	10
5 - Независни надзор	11
6 - Недискриминација и једнакост	12
7 - Заштита података и приватност	12
8 - Слобода изражавања, слобода окупљања и удруживања и право на рад	13
9 - Правни лекови	14
10 - Промоција „ВИ писмености“	16
ЛИСТА ЗА ПРОВЕРУ	17
ПРИЛОГ ДЕФИНИЦИЈЕ	27

Увод

Ефекти вештачке интелигенције (ВИ) на људска права су један од најважнијих фактора који ће дефинисати период у коме живимо. Технологија коју покреће вештачка интелигенција улази у све више аспеката живота сваког појединца, од беле технике којом се управља паметним телефонима до апликација за друштвене медије; све више је користе и јавне власти да оцене нечију личност или вештине, да доделе средства или донесу неке друге одлуке које могу да имају стварне и озбиљне последице по људска права појединца. Како у свом Коментару наводи Комесар за људска права, управо зато је хитно потребно да се пронађе прави баланс између технолошког развоја и заштите људских права.

У складу с мандатом Комесара за људска права да промовише свест о људским правима, њихово стварно поштивање и потпуно уживање у државама чланицама Савета Европе, као и да пружа савет и информације о заштити људских права (чланови 3 и 8 Резолуције (99) 50 Савета министара), Комесар издаје ове Препоруке од десет тачака о вештачкој интелигенцији и људским правима.

Засада нема усаглашене дефиниције „вештачке интелигенције“. Међутим, за потребе ових Препорука, термин ВИ ће се користити као кровни термин под којим се генерално мисли на сет наука, теорија и техника посвећених унапређењу способности машина да обављају радње за које је потребна интелигенција. Систем вештачке интелигенције, тј. ВИ систем, је машински систем који израђује препоруке, предвиђања или одлуке за одређени сет циљева. То чини тако што: (а) користи машинско и/или људско учешће да сагледа стварна и/или виртуелна окружења; (б) такве перцепције претвара у моделе, било ручно или аутоматски; и (в) из тих модела изводи исходе, било преко човека или аутоматизованим путем, у форми препорука, предвиђања или одлука.

Листа термина релевантних за ове Препоруке се налази у Речнику појмова у Прилогу.

ВИ подразумева и могућности и ризике; ВИ би људска права требало да ојача, не да поткопа. Ове Препоруке о ВИ и људским правима дају усмерење за начине да се негативни ефекти ВИ система на људска права

спрече или ублаже, с фокусом на десет кључних подручја деловања.

Препоруке се надограђују на оно што је Савет Европе већ урадио у овој области, нарочито кроз Европску етичку повељу о коришћењу вештачке интелигенције у правосуђу, Смернице о вештачкој интелигенцији и заштити података, Декларацију Савета министара о манипулативним могућностима алгоритмичких процеса, те Студију о димензији људских права у техникама аутоматске обраде података и могућим регулаторним импликацијама, као и извештај Специјалног известиоца Уједињених нација о промоцији и заштити слободе мишљења и изражавања, где се разматрају импликације технологија вештачке интелигенције на људска права у информационом окружењу. То се базира на постојећем универзалном, обавезујућем и правно примењивом оквиру који ствара међународни систем људских права, укључујући инструменте Савета Европе за заштиту људских права.

Препоруке су упућене државама чланицама, али принципи које садрже тичу се свакога ко има значајан утицај – било директно или индиректно – на развој, коришћење или ефекте неког ВИ система. ВИ који се развија у приватном сектору требало би да подлеже истим стандардима као и онај који се развија у јавном сектору, онда кад постоји било каква намера да сарађује с јавним телима или јавним службама.

Листа за проверу која се налази у прилогу идентификује конкретне тачке за деловање у сваком кључном подручју и даје генерална усмерења за операционализовање појединачних препорука.

Препоруке

1 - Процена ефекта на људска права

Државе чланице би требало да успоставе законски оквир који одређује процедуру коју јавне власти спроводе са циљем процене ефекта на људска права сваког ВИ система који те власти набаве, развију и/или почињу да користе. Процена ефекта на људска права би требало да се примењује и користи на сличан начин како се то ради у другим облицима оцене последица које спроводе јавне власти, као што су оцена ефеката неког закона или оцена ефеката заштите података.

Државе чланице би требало да одреде врсте ВИ система који, према закону, подлежу процени ефекта на људска права, али такво одређење мора да буде довољно свеобухватно да укључи све ВИ системе који потенцијално могу да ометају људска права појединца у било којој фази животног циклуса ВИ система.

Као део законског оквира за процену ефекта на људска права, јавне власти би требало да имају обавезу да обављају самопроцену постојећих и предложених ВИ система. Самопроцена би требало да оцењује потенцијални ефект који ВИ систем може да има на људски живот, узимајући у обзир природу, контекст, опсег и сврху тог система. Тамо где власти још нису набавиле или развиле предложени ВИ систем, таква процена се мора обавити пре набавке или развоја тог система.

Процена ефекта на људска права мора да укључи и сврсисходну вањску ревизију ВИ система, било да то врши независно надзорно тело или вањски истраживач/ревизор с релевантним стручним знањима, да се на тај начин лакше открију, мере и/или предвиде ефекти на људска права кроз време. Јавна тела би требало да размотре и да у обављање таквих сврсисходних вањских ревизија укључе националне структуре за заштиту људских права.

Самопроцена и вањска ревизија не би требало да се ограниче на оцену модела или алгоритама у самом ВИ систему, већ би требало да укључе и оцену како би они који доносе одлуке могли да прикупе или утичу на уносе елемената и тумаче исходе таквог система. Требало би да укључе

и процену да ли одређени ВИ систем остаје под сврсисходном људском контролом током целог животног циклуса ВИ система.

У околностима кад самопроцена или вањска ревизија открију да одређени ВИ систем представља стварни ризик кршења људских права, процена ефекта на људска права треба да одреди и мере, гаранције и механизме предвиђене за спречавање или ублажавање таквог ризика. У околностима кад се такав ризик идентификује у односу на ВИ систем који је већ у употреби код неког органа јавне власти, његово коришћење би требало одмах да се обустави док се горе поменуте мере, гаранције и механизми заштите не усвоје. Ако није могуће да се идентификовани ризици сврсисходно ублаже, онда такав ВИ систем не би требало ни да се стави у употребу нити да га јавна власт на било који други начин користи. Ако самопроцена или вањска ревизија открију кршење људских права, јавна власт мора одмах да делује и да отклони то кршење, те да усвоји мере којима ће да спречи или ублажи ризик да се такво кршење понови.

Процена ефекта на људска права, што укључује и истраживачке налазе и закључке процеса вањске ревизије, мора да се учини доступном јавности, и то у лако приступачном и машински читљивом формату.

Јавне власти не би требало да набављају ВИ системе од трећих лица у околностима кад треће лице није спремно да укине ограничења везана за информације (нпр., поверљивост или трговачка тајна) тамо где таква ограничења ометају или онемогућавају процес (а) обављања процене ефекта на људска права (укључујући и вањско истраживање или ревизију) и (б) стављања процене ефекта на људска права јавности на располагање.

Од јавних власти би требало да се захтева да процене ефекта на људска права обављају редовно, а не само у тренутку када те јавне власти купе или саме развију неки систем вештачке интелигенције. Процена ефекта на људска права би требало да се обавља најмање у свакој новој фази животног циклуса ВИ система, као и на подједнако значајним тачкама у раду.

2 - Јавне консултације

Кад држава користи ВИ системе, у томе би требало да се руководи стандардима отворених набавки, примењеним кроз процес који се води транспарентно и у којем су све заинтересоване стране позване да дају свој допринос. Државе чланице би требало да размотре ажурирање својих прописа и политика рада у вези с приступом информацијама, отвореном владом и јавним набавкама тако да они

одражавају специфичне потребе вештачке интелигенције.

Државе чланице би требало да омогуће јавне консултације у различитим фазама активности везаних за ВИ системе, и то барем у фазама набавке и процене ефекта на људска права. Сврсисходан процес јавних консултација подразумева благовремено претходно објављивање свих релевантних информација о ВИ систему, којим се омогућава исправно схватање његовог рада, функција и потенцијалних или измерених ефеката. Консултације би требало да свим заинтересованим странама, укључујући државне актере, представнике приватног сектора, академску заједницу и невладин сектор, представнике медија и представнике маргинализованих или погођених група и заједница, да дају свој допринос. Процена ефекта на људска права делује као мост између цивилног друштва и државних власти и може да помогне у вођењу сврсисходних консултација.

3 - Обавеза држава чланица да омогуће примену стандарда људских права у приватном сектору

Државе чланице би требало да ефикасно примењују Основне принципе Уједињених нација за бизнис и људска права, као и Препоруку СМ/Рес(2016)3 Савета министара државама чланицама о људским правима и бизнису. То би требало да раде без дискриминације и уз схватање ризика везаног за родна питања. Уз то, требало би и да јасно искажу очекивање да ће сви актери у вештачкој интелигенцији (нпр., креатори ВИ система, власници, произвођачи, руководиоци, пружаоци услуга и друге организације везане за ВИ) који су у датој држави домицилни или су под њеном јурисдикцијом на исти начин да примењују те принципе у свим својим операцијама.

Да би испоштовале своје позитивне и процедуралне обавезе по Европској конвенцији о људским правима, државе чланице би требало да примењују оне мере које сматрају неопходним за заштиту људских права појединаца од кршења које би актери вештачке интелигенције могли да изврше током животног циклуса ВИ система. Државе чланице би требало да конкретно обезбеде да њихови закони стварају услове који потичу све актере ВИ система да поштују људска права и да не стварају баријере за стварну одговорност и за отклањање кршења људских права везаних за вештачку интелигенцију.

Државе чланице би требало да примењују додатне мере које би од актера вештачке интелигенције тражиле да поштују људска права, укључујући, тамо где је то примерено, и тиме што ће вршити све потребне провере из угла људских права. Државе чланице би требало

да траже од свих актера везаних за вештачку интелигенцију да буду активни на спречавању и/или ублажавању штете коју њихови системи могу да изазову, а ти актери би требало да делују транспарентно на идентификовању и спречавању могуће штете узроковане њиховим системима. Државе чланице би требало да предвиде адекватне последице за случајеве кад се идентификовани ризици негативног деловања на људска права благовремено не отклоне и не реше.

4 - Информације и транспарентност

Коришћење ВИ система у било каквом процесу доношења одлука који суштински делује на људска права појединца мора да буде препознатљиво. Коришћење ВИ система мора не само да се предочи јавности на јасан и приступачан начин, већ и појединац мора да буде у стању да разуме како се до тих одлука долази и како су те одлуке верификоване.

Ако се неки ВИ систем користи за интеракцију с појединцима у контексту јавних услуга, нарочито кад се ради о правосуђу, социјалној и здравственој заштити, корисници морају да се обавесте и морају да се упознају с могућношћу да се у случају потребе обратe стручњаку по захтеву и без одлагања. Они који су од јавних власти добили неку одлуку која је искључиво или делом базирана на исходу система вештачке интелигенције би, исто тако, требало да буду обавештени и да им се без одлагања дају такве информације.

Надзор над целим ВИ системом мора да испуњава захтеве транспарентности. То може да буде у облику јавног предочавања информација о датом систему, његовим процесима, директним и индиректним ефектима на људска права, као и о мерама које се предузимају да се негативни ефекти система по људска права идентификују и ублаже, или у облику независне, свеобухватне и ефикасне ревизије. У сваком случају, информације које се овако дају би требало да омогуће суштинску оцену ВИ система. Ниједан ВИ систем не би требало да буде сложен до те мере да онемогућава човекову ревизију и анализу. Системи који не могу да се подвргну одговарајућим стандардима транспарентности и одговорности не треба ни да се користе.

5 - Независни надзор

Државе чланице би требало да успоставе законодавни оквир за независан и ефикасан надзор над поштивањем људских права у развијању, стављању у употребу и коришћењу ВИ система, било да то раде јавне власти или приватне фирме. Такав законодавни оквир може да укључује механизме који се састоје од комбинације административних, судских, квазисудских и/или парламентарних надзорних тела која међусобно садржајно сарађују. Државе чланице би требало да размотре како да, тамо где је то примерено, ојачају постојеће националне структуре за заштиту људских права тако да су оне у стању да играју улогу у пружању независног и ефикасног надзора над поштивањем људских права у системима вештачке интелигенције.

Надзорна тела би требало да буду независна од јавних власти и приватних фирми које се баве развојем, стављањем у употребу и коришћењем ВИ система и морају да буду опремљена одговарајућим интердисциплинарним стручним знањима, компетенцијама и ресурсима да могу обављати своју надзорну функцију.

Тела за независни надзор би требало да проактивно истражују и прате да системи вештачке интелигенције поштују људска права, да примају и решавају притужбе појединаца на које се одлуке односе, да обављају периодичне ревизије генералних способности и технолошке развијености ВИ система. Требало би да имају моћ да интервенишу у околностима кад идентификују (ризик) повреде људских права. Требало би и да редовно извештавају парламент и објављују извештаје о својим активностима.

Јавне власти и приватне странке би требало да имају обавезу да по захтеву достављају све информације неопходне за ефикасан надзор над ВИ системима и да редовно подносе извештаје надзорним телима. Требало би да спроводе препоруке надзорних тела у вези са ефектима ВИ система на људска права. Процеси надзора морају, исто тако, да буду транспарентни и да подлежу одговарајућој јавној анализи, а одлуке надзорних тела морају да подлежу жалби или независној ревизији.

6 - Недискриминација и једнакост

У свим околностима, ризик од дискриминације мора да се спречава и ублажава, нарочито у односу на групе које су под повећаним ризиком да им права буду несразмерно угрожена вештачком интелигенцијом. То укључује жене, децу, старије, економски угрожена лица, припаднике ЛГБТИ заједнице, лица с инвалидитетом, те „расне“, етничке и верске групе. Државе чланице морају да се суздрже од коришћења ВИ система који дискриминишу или воде до дискриминаторних исхода те да унутар своје јурисдикције штите појединце од последица ВИ система које користе трећа лица.

Активно учешће и сврсисходне консултације с разноврсном заједницом која укључује суштинску заступљеност свих група, у свим фазама животног циклуса вештачке интелигенције, представља важну компоненту спречавања и ублажавања негативних ефеката на људска права. Уз то је потребно и да се посебна пажња посвети транспарентности и приступачности информација о основним подацима који се користе за развијање ВИ система. Процена ефекта на људска права и други облици провере стања људских права треба да се понављају у редовним интервалима, а примерене и приступачне могућности за тражење одговорности и решења морају да се учине доступним.

Државе чланице треба да примењују највиши ниво анализе у коришћењу система вештачке интелигенције у контексту спровођења закона, нарочито кад се користе методи попут предиктивног или превентивног полицијског деловања. Такви системи морају да се подвргну независној ревизији пре него што се ставе у употребу, и то у погледу било каквог дискриминаторског деловања које би могло да укаже на то да постоји дефакто профилисање одређених група. Ако се такви ефекти учине, онда систем не може да се користи.

7 - Заштита података и приватност

Развој, оспособљавање, тестирање и коришћење ВИ система који се заснивају на обради личних података морају у потпуности да обезбеде право појединца на поштивање приватног и породичног живота по члану 8 Европске конвенције о људским правима, укључујући „право на формирање информационог самоодређења“ у вези са сопственим подацима.

Обрада података у контексту ВИ система би требало да буде сразмерна у односу на легитимни циљ који се жели остварити таквом обрадом

података и у свакој фази обраде података треба да одражава фер равнотежу између интереса који се остварује развојем и употребом ВИ система и права и слобода који се тиме доводе у питање.

Државе чланице би требало да ефикасно примењују модернизовану Конвенцију Савета Европе о заштити појединаца у погледу аутоматске обраде личних података („Конвенција 108+“), као и друге међународне инструменте о заштити података и приватности који су за дату државу чланицу обавезујући. Обрада личних података у било којој фази животног циклуса ВИ система мора се заснивати на принципима одређеним Конвенцијом 108+, а нарочито: (а) за обраду личних података у релевантним фазама животног циклуса ВИ система мора да постоји легитиман основ одређен законом; (б) лични подаци морају се обрађивати законито, праведно и на транспарентан начин; (в) лични подаци морају се прикупљати за експлицитне, спецификоване и легитимне сврхе и не смеју се обрађивати на начин који с таквом сврхом није компатибилан; (г) лични подаци морају да буду адекватни, релевантни и непретерани у односу на сврхе за које се обрађују; (д) лични подаци морају да буду тачни и, тамо где је то неопходно, ажурирани; (ђ) лични подаци би требало да се чувају у форми која омогућава идентификацију субјекта података не дуже него што је то неопходно за сврхе за које су се ти подаци обрађивали.

Државе чланице би требало да уведу законодавни оквир који предвиђа одговарајуће гаранције заштите тамо где ВИ системи користе обраду генеричких података; личних података везаних за кривична дела, кривичне поступке и досуђене казне, те повезане безбедоносне мере; биометријских података; личних података везаних за „расно“ или етничко порекло, политичка мишљења, чланство у синдикалним организацијама, верска или друга убеђења, здравље или сексуални живот. Такве гаранције заштите морају и да обезбеђују заштиту од обраде података на дискриминаторски или пристрасан начин.

8 - Слобода изражавања, слобода окупљања и удруживања и право на рад

У контексту одговорности да поштују, штите и остварују људска права и основне слободе сваког појединца, државе чланице би требало да узму у обзир цели спектар међународних стандарда људских права која би могла да буду угрожена коришћењем вештачке интелигенције.

Слобода изражавања: државе чланице би требало да буду свесне обавезе да се ствара разноврсно и плуралистичко окружење и негативних ефеката усмеравања и избора садржаја вођених

вештачком интелигенцијом на уживање права на изражавање, приступ информацијама и слободу мишљења. Државе чланце се подстичу и да размотре увођење одговарајућих мера за регулисање технолошких монопола да би спречиле негативне ефекте концентрације утицаја експертних знања и моћи вештачке интелигенције на слободан протицај информација.

Слобода окупљања и удруживања: посебна пажња мора се посветити ефекту који коришћење ВИ система у усмеравању садржаја може да има на слободу окупљања и удруживања, нарочито тамо где је тешко те слободе остваривати офлајн. Државе чланице би требало строго да регулишу коришћење технологије препознавања лица, чак и кроз законе који успостављају јасна ограничења за њену употребу, као и јавну транспарентност којом би се заштитило ефективно уживање права на слободу окупљања.

Право на рад: потенцијал вештачке интелигенције да убрза аутоматизацију а тиме и негативне ефекте на доступност радних места је нешто што се мора пажљиво пратити. Потребно је да се обавља редовна процена да би се пратили број и врста радних места изгубљених због развоја вештачке интелигенције. Морају се израдити одговарајући планови за преквалификавање и прераспodelу послова за оне раднике који су јасно погођени смањењем потражње за радном снагом. Државе чланице би требало и да усвоје наставне планове и програме којима би се обезбедио приступ радним местима која траже компетенције везане за ВИ системе.

9 - Правни лекови

ВИ системи морају увек да буду под људском контролом, чак и под околностима кад машинско учење и сличне технике омогућавају ВИ системима да доносе одлуке независно од специфичне човекове интервенције. Државе чланице морају да установе јасне линије одговорности за кршења људских права која се могу појавити у различитим фазама животног циклуса ВИ система. Општа и лична одговорност за кршења људских права до којих дође у развоју, стављању у употребу или коришћењу ВИ система увек морају да леже на физичким или правним лицима, чак и у случајевима кад меру која крши људска права није директно наложио одговорни хумани управљач или оператер.

Свако ко тврди да је жртва кршења људских права које произилази из развоја, стављања у употребу или коришћења вештачке интелигенције код јавне власти или приватног лица мора да има обезбеђен ефикасан

правни лек пред државним органом. Уз то, државе чланице би приступ ефикасном правном леку требало да обезбеде за све оне који сумњају да су били предмет неке мере која се потпуно или у значајној мери заснивала на раду неког система вештачке интелигенције на нетранспарентан начин и без њиховог знања.

Ефикасни правни лекови би требало да укључују брзу и адекватну накнаду за било какву штету насталу развојем, стављањем у употребу или коришћењем ВИ система, те може да укључује мере по парничним, административним или, ако је то примерено, кривичним прописима. Националне структуре за заштиту људских права могу да буду извор таквих правних лекова, кроз одлуке које самостално доносе на основу својих мандата.

Државе чланице би требало да појединцима обезбеде право да не буду подвргнути одукама које их значајно погађају, а које су у потпуности засноване на аутоматизованом доношењу одлука без неке смислене људске интервенције. У најмању руку, појединац би требало да је у стању да има и људску интервенцију у таквом аутоматизованом доношењу одлука, као и да се његови ставови узму у обзир пре него што таква одлука буде спроведена.

Државе чланице морају да обезбеде да појединац има приступ информацијама којима располаже брањеник или треће лице, а које су релевантне за поткрепљење тврдње да су жртва кршења људских права изазваног ВИ системом, укључујући, где је то релевантно, обучавање и тестирање података, информације о томе како се ВИ систем користио, сврсисходне и разумљиве информације о томе како је ВИ систем дошао до неке препоруке, одлуке или предвиђања, те детаље о томе како су исходи рада ВИ система протумачени и како се по њима поступило.

Кад државне власти разматрају изазове које пред људска права постављају развој, стављање у употребу или коришћење ВИ система, морају да покажу примерену скептичност према „привлачности објективности“ какву представљају ВИ системи, те да обезбеде да појединци који оспоравају кршења људских права не буду изложени вишим стандардима доказивања од оних који су одговорни за мере које се оспоравају.

10 - Промоција „ВИ писмености“

Познавање и разумевање вештачке интелигенције би требало да се промовише у владиним институцијама, независним надзорним телима, националним структурама за заштиту људских права, правосуђу и полицијским органима, као и у најширој јавности. Државе чланице би требало да размотре увођење једног консултативног тела на нивоу владе које би давало савете о свим питањима везаним за вештачку интелигенцију.

Они који су директно или индиректно укључени у развој или примену ВИ система треба да имају потребна знања и разумевање како они функционишу и да буду упознати с ефектима по људска права. Да такви актери буду обавештени о ефектима које њихови системи имају на људска права, морају да буду свесни и целог спектра стандарда људских права која би могла да буду угрожена њиховим радом.

Државе чланице би требало да улажу у ниво писмености јавности у погледу вештачке интелигенције, и то путем активног подизања свести, обуке и образовања, укључујући (нарочито) у школи. То не би требало да се ограничи на образовање о томе како ради вештачка интелигенција, већ би требало да укључи и њено могуће деловање – било позитивно или негативно – на људска права. Нарочито би требало да се покуша доћи до маргинализованих група, као и до оних који су у неповољном положају кад је у питању генерална ИТ писменост.

Листа за проверу

Процена ефеката на људска права	Да
	<p>Да, предузимајте кораке за увођење закона и прописа који траже да се процена ефекта на људска права обавља у вези с ВИ системима које су јавне власти већ набавиле или би могле да их набаве, развију и/или ставе у употребу.</p> <p>Да, без одлагања обавите процену ефекта на људска права у вези с ВИ системима које су јавне власти већ ставиле у употребу или користе у време кад се усвоји релевантан законски оквир о процени ефекта на људска права. Са друге стране, процена ефекта на људска права мора се обавити пре него што јавна власт набави и/или развије неки систем вештачке интелигенције.</p> <p>Да, у континуитету пратите импликације ВИ система на људска права током целог његовог животног века и редовно обављајте процене ефеката на људска права, као и онда кад постоје промене у контексту, природи и намени система.</p>
	Не
	<p>Не, кад уводите законски оквир о процени ефеката на људска права, немојте да пропустите да се сврсисходно консултујете и добијете допринос од свих релевантних актера, укључујући организације цивилног друштва и све оне који поседују релевантна стручна знања о вештачкој интелигенцији и људским правима.</p> <p>Не, немојте да обављате процену ефеката на људска права на нетранспарентан начин и немојте да користите или омогућавате да се користе закони о поверљивости, приватности, трговачкој тајни, државној тајни или о интелектуалном власништву тако да ометају обављање или публикавање процене ефеката на људска права.</p> <p>Не, немојте да набављате, развијате, стављате у употребу или користите системе вештачке интелигенције који имају потенцијал да крше људска права у околностима кад (а) ти системи нису били предмет процене ефеката на људска права или (б) кад процена ефеката на људска права покаже да одређени ВИ систем ствара реалан ризик кршења људских права, а никакве мере, гаранције или механизми за спречавање или ублажававање тих ризика још нису усвојени.</p>

Јавне консултације	Да
	<p>Да, на употребу ВИ система примењујте стандарде отворене набавке и транспарентних процеса.</p> <p>Да, у јавне консултације укључите све актере, а међу њима и погођене групе или заједнице, барем током набавке и процене ефеката на људска права.</p>
	Не
	<p>Не, немојте да планирате јавне консултације без предузимања одговарајућих мера да оне буду сврсисходне, укључујући благовремено претходно објављивање свих релевантних информација везаних за дати ВИ систем, као и активно праћење укључивања свих релевантних актера.</p>

Обавеза држава чланица да омогуће примену стандарда људских права у приватном сектору	Да
	<p>Да, обавите ревизију важећих кривичних и парничних закона, као и свих других једнаких режима законске одговорности, да бисте идентификовали празнине или препреке за позивање на одговорност актера у вештачкој интелигенцији у погледу кршења људских права везаних за њу.</p> <p>Да, тамо где је потребно примените постојеће законе да извршите дужност државе да заштити људска права појединаца од кршења која изврше актери у вештачкој интелигенцији.</p> <p>Да, предузмите кораке да обезбедите да сви актери у вештачкој интелигенцији „знају и показују“ да извршавају своју одговорност да поштују људска права, укључујући и ону путем транспарентне пословне провере поштивања људских права, која подразумева идентификовање ризика по људска права везаних за ВИ системе, те предузимање ефикасних радњи на спречавању и/или ублажавању штете коју представљају такви системи.</p>
	Не
	<p>Не, законе, политике рада и прописе који важе за сектор вештачке интелигенције немојте да третирасте као нешто одвојено или невезано за обавезе државе чланице у погледу људских права.</p> <p>Не, немојте да омогућавате спровођење и примену стандарда људских права на сектор вештачке интелигенције на дискриминаторски начин.</p>

Информације и транспарентност	Да
	Да , све потребне информације пружајте свим лицима, да схвате кад и како се користе ВИ системи, нарочито у контексту јавних услуга.
Информације и транспарентност	Не
	Не , немојте користити ВИ системе који су сложени до тачке да се не могу подвргнути људској анализи и прегледу у погледу одговарајућих стандарда транспарентности и одговорности.

Независни надзор	Да
	<p>Да, усвојите законе са циљем успостављања оквира за независан и ефикасан надзор над поштивањем људских права у системима вештачке интелигенције, уз коришћење, где је то могуће, националних структура за заштиту људских права.</p> <p>Да, предузимајте кораке да обезбедите да сва релевантна надзорна тела имају приступ задовољавајућим стручним знањима, да добију одговарајућу обуку на тему ВИ система и њихових импликација по питању људских права и да имају одговарајућа финансијска средства и друге ресурсе да могу ефикасно да обављају своје функције.</p> <p>Да, обезбедите да функције релевантних надзорних тела буду адекватне за сврху истраживања и праћења рада свих актера, било јавних или приватних, који би могли да буду одговорни за кршења људских права изазвана системима вештачке интелигенције (укључујући кршења која се дешавају током њиховог развоја, тестирања и коришћења)</p>
	Не
	<p>Не, немојте функције и овлашћења надзорних тела да ограничите до те мере да нису у стању да интервенишу сврсисходно у околностима кад идентификују (ризик од) кршења људских права.</p> <p>Не, немојте да компромитујете институционалну, оперативну, финансијску и персоналну независност надзорних тела одговорних за истраживање и праћење поштивања људских права у системима вештачке интелигенције.</p> <p>Не, надзорна тела немојте да лишавате (или да дозволите другима да то чине) информација које им требају за обављање функција на ефикасан начин, укључујући и могућност да буду лишени приступа сетовима података (њиховом формирању и тестирању), уносима и излазима вештачке интелигенције, моделима и алгоритмима, оперативном вођењу и пословној провери поштивања људских права.</p>

Недискриминација и једнакост	Да
	<p>Да, спречавајте и ублажавајте ризик од дискриминације при коришћењу вештачке интелигенције кад су у питању групе које су под већим ризиком да им права буду под несразмерним ефектом таквих система.</p> <p>Да, примењујте највиши ниво анализе кад се системи вештачке интелигенције користе у контексту примене закона, нарочито да се избегне профилисање појединаца који припадају одређеним групама</p>
	Не
	<p>Не, немојте да користите ВИ системе или да дозволите трећим лицима да користе ВИ системе који дискриминишу или воде према дискриминаторским исходима.</p>

Заштита података и приватност	Да
	<p>Да, обавите ревизију и процену постојећих закона о заштити података да одредите да ли они довољно штите право на поштивање приватног живота и право на заштиту података у контексту ВИ система, те реформишите законе где то није случај.</p> <p>Да, проактивно предузимајте кораке да обезбедите да приватна и јавна тела која учествују у развијању, стављању у употребу и коришћењу ВИ система поштују права субјеката тих података, те да извршавају своје обавезе на основу важећих закона о заштити података.</p>
	Не
	<p>Не, немојте давати широка изузећа или у обради података онима који развијају, стављају у употребу или користе ВИ системе.</p> <p>Не, немојте да дозволите развијање или коришћење ВИ система који се ослањају на формирање или тестирање сетова података који су прикупљени или на други начин обрађени уз кршење права на поштивање приватног живота и права на заштиту података.</p> <p>Не, немојте да дозволите развијање или коришћење ВИ система који обрађују личне податке, било као улаз или излаз, уз кршење права на поштивање приватног живота и права на заштиту података.</p>

Слобода изражавања, слобода окупљања и удруживања, право на рад	Да
	<p>Да, узимајте у обзир цели спектар међународних стандарда људских права која потенцијално могу да буду угрожена коришћењем вештачке интелигенције.</p> <p>Да, обратите пажњу на ефекте које усмеравање и избор увођени вештачком интелигенцијом могу да имају на уживање права на слободу изражавања, приступ информацијама, те слободу мишљења.</p> <p>Да, строго регулишите коришћење технологије препознавања лица да би се ефикасно омогућило остваривање права на слободу окупљања.</p> <p>Да, пратите потенцијално негативне ефекте вештачке интелигенције на право на рад и планирајте како да их ублажите, укључујући и током школовања.</p>
	Не
	<p>Не, немојте да дозволите или омогућите развијање, стављање у употребу или коришћење ВИ система који крше било које људско право заштићено по међународним стандардима људских права.</p>

Правни лекови	Да
	<p>Да, обавите процену важећих закона, укључујући парничне, кривичне и административне, и уведите реформе тамо где ти закони не пружају ефикасан правни лек онима који тврде да су жртве кршења људских права која произилазе из развоја, стављања у употребу или коришћења ВИ система.</p> <p>Да, обезбедите да режими одговорности установљавају ко је законски одговоран за цели спектар кршења људских права до којих може да дође у свакој фази животног циклуса ВИ система.</p> <p>Да, обезбедите да правосуђе и друге релевантне државне власти не намећу несразмеран терет на претпостављену/ перципирану тачност или објективност неког ВИ система, те да обезбеђују једнакост странака између жртава и оптужених у предметима који се баве кршењима људских права која изазову ВИ системи.</p>
	Не
	<p>Не, немојте да дозволите развијање, стављање у употребу или коришћење ВИ система који у потпуности оперишу без било какве људске контроле.</p> <p>Не, немојте да дозволите да појединци буду предмет аутоматизоване одлуке која их значајно погађа у околностима у којима они нису добили могућност да прибаве сврсисходну људску интервенцију и кад се њихово мишљење није узело у обзир пре него што је та одлука спроведена.</p>
Промоција ВИ писмености	Да
	<p>Да, установите владино консултативно тело које ће давати савете о питањима везаним за вештачку интелигенцију.</p> <p>Да, промовишите знања и разумевање вештачке интелигенције и права за све, од оних који учествују у развијању ВИ система до најшире јавности.</p>
	Не
	<p>Не, не ограничавајте рад на ВИ писмености на технолошке аспекте, а да не укључите и њене потенцијалне ефекте на људска права.</p>

Прилог

Дефиниције

У сврху ових Препорука, следећи термини би требало да се разумеју овако:

Алгоритам: Коначан сет формалних правила или препорука, обично у форми математичке логике, који омогућава да се од унесених елемената добије резултат.

Вештачка интелигенција (ВИ): Кровни термин који се користи да означи сет наука, теорија и техника посвећених унапређењу способности машина да обављају радње које траже интелигенцију.

ВИ систем: Систем који машина користи, а који може да даје препоруке, предвиђања и одлуке за одређени сет циљева. То остварује коришћењем машинског или људског уноса да: (а) сагледа стварна и/или виртуелна окружења; (б) резултате таквог сагледавања ручно или аутоматски изведе у моделе; и (в) користи тумачење модела да формулише опције за исходе.

Животни циклус ВИ система: Сет фаза које се тичу ВИ система, а које укључују: (а) планирање и дизајн, прикупљање и обраду података, те изградњу модела; (б) верификацију и валидацију; (в) стављање у употребу; (г) рад и праћење и (д) завршетак животног века.

Аутоматизовано доношење одлука: Процес доношења одлука аутоматизованим средствима. То обично подразумева коришћење аутоматизованог закључивања да би се помогло у процесу одлучивања које би иначе обављао човек или да би се оно потпуно заменило. То не мора да значи да се увек користи вештачка интелигенција, али генерално подразумева прикупљање и обраду података.

Машинско учење: Подручје вештачке интелигенције које чини сет техника и алгоритама које могу да се користе да се машина „обучи“ да у сетовима података аутоматски препознаје схеме. Препознајући схеме у подацима, такве машине могу да изводе моделе који објашњавају податке и/или предвиђају будуће податке. Укратко, то је машина која може да учи а да није експлицитно програмирана да обавља тај задатак.

Модел: Приказ целог вањског окружења ВИ система или једног његовог дела на основу ког се може деловати, а који описује структуру и/или динамику тог окружења. Модел представља срж сваког ВИ система. Модел се може заснивати на подацима и/или стручним знањима која израђује човек и/или аутоматизовани алат као што је алгоритам за

машинско учење.

Лични подаци: Информације везане за идентификована физичка лица или лица која могу да се идентификују, директно или индиректно, реферисањем на један или више елемената специфичних за то лице. Осетљиви лични подаци се тичу личних података о „расном“ или етничком пореклу, политичком мишљењу, верском или филозофском убеђењу, чланству у синдикалној организацији, као и генеричких података, биометријских података, података о здрављу или сексуалном животу или сексуалној оријентацији.

Обрада личних података: Свака операција или сет операција које се обаве или не обаве уз коришћење аутоматизованих процеса и које се примењују на личне податке или сетове података, као што су: прикупљање, бележење, организовање, структурисање, похрањивање, адаптација или модификовање, вађење, консултовање, коришћење, саопштавање преношењем, дистрибуисање или било који други облик стављања на располагање, повезивање или међуповезивање, ограничавање, брисање или уништавање.

Комесар за људска права је неправосудно, независно и непристрасно тело које је 1999. године основао Савет Европе. Мисија му је промоција свести о људским правима, те њихово поштивање у државама чланицама. Активности су усмерене на три тесно повезане осовине:

- посете земљама и дијалог са државним властима и цивилним друштвом,
- тематски и саветодавни рад на системској примени људских права,
- активности на изградњи свести.

Актуелни комесар, Дуња Мијатовић, преузела је дужност у априлу 2018. Њени претходници су Нилс Муижниекс (2006-2012), Томас Хамарберг (2006-2012) и Алваро Гил-Роблес (1999-2006).

www.commissioner.coe.int

SRP

www.coe.int

Савет Европе је водећа организација за заштиту људских права на европском континенту. Има 47 држава чланица, укључујући и свих 28 чланица Европске уније. Све државе чланице Савета Европе су потписнице Европске конвенције о људским правима, која за циљ има заштиту људских права, демократије и владавине закона. Европски суд за људска права врши надзор над применом Конвенције у државама чланицама.

COMMISSIONER FOR HUMAN RIGHTS
COMMISSAIRE AUX DROITS DE L'HOMME

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE